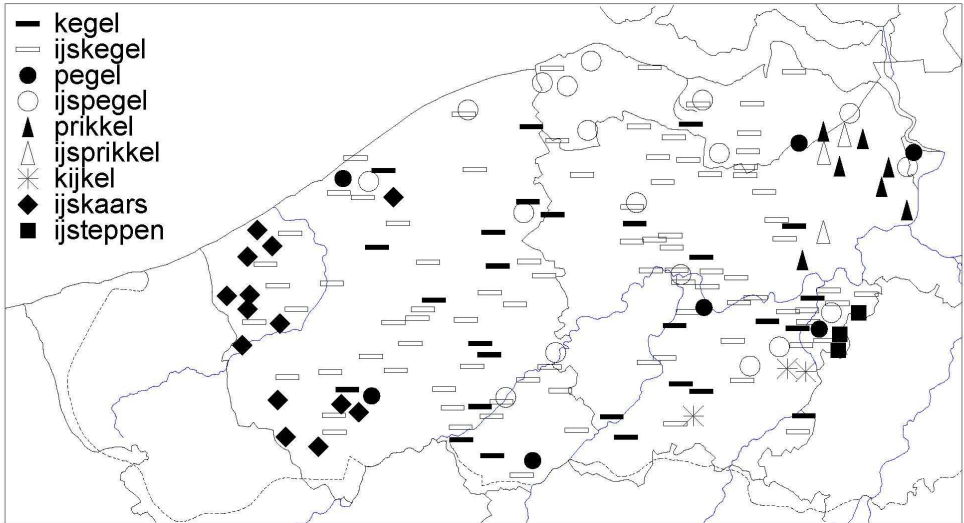

wvd - contact

Mededelingenblad van het
Woordenboek van de Vlaamse Dialecten

IJSKEGEL

26ste en 27ste jaargang nr. 1-2, december 2013
Vakgroep Taalkunde, Universiteit Gent

Redactie en Typografie:

Tineke De Pauw, Veronique De Tier, Magda Devos, Melissa Farasyn, Hugo Ryckeboer, Liesbet Triest, Jacques Van Keymeulen, Roxane Vandenberghe

Inhoud

Van de redactie	3
Aan de vrijwilligers van het WVD	4
<i>Zurkelrutte</i> , een West-Vlaams woord dat nooit mag verdwijnen!	10
<i>Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken</i>	15
Kroniek over januari 2012 - december 2013	18
met aandacht voor:	
• Voortgang van de redactie	18
• Dialectologisch werk van studenten	19
• Samenwerking met Zeeuws-Vlaanderen	19
• Vierde dialectendag in Aalter	19
• Bijeenkomst Zeeuws-Vlaamse informanten	21
• Streektaalconferentie in Elst	21
• <i>Taal & Tongval</i> -colloquium 2012	21
• Infosessies voor vrijwilligers	21
• SND-streektaledag in Hasselt	22
• Presentatie Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland	23
• Dag van de wetenschap	24
• Huldiging Frans Debrabandere	24
• <i>Taal & Tongval</i> -colloquium 2013	25
• Voordrachten door de WVD-redactie	25
• Artikelen in de marge van het project	28
• Media en andere activiteiten	30

Herkomst van de afbeeldingen:

Krant van West-Vlaanderen: p. 10

Tineke De Pauw: p. 15

Luc De Meyer: p. 17

Etiënne Van Eeghem: p. 20

Arvid De Dapper: p. 23

Anne-Sophie De Lembre: p. 24

Van de redactie

De redactie van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten wenst alle lezers en informanten een gelukkig 2014. U heeft WVD-Contact even moeten missen, maar zoals u ziet zijn we er terug, en wel met een dubbelnummer. Het WVD heeft een woelige periode achter de rug, waarin we zelfs even vreesden dat we het project zouden moeten stopzetten. Door de onzekere situatie waren de redactieleden verplicht uit te kijken naar een nieuwe job, waardoor de redactie soms maar zeer dun bemand was en het op regelmatige basis samenstellen van WVD-Contact geen evidente opgave bleek.

Intussen zijn we gelukkig opnieuw in rustiger vaarwater terechtgekomen. Toen in 2012 bleek dat de financiering van ons project stil dreigde te vallen, lanceerden we in september de online petitie www.dialecterfgoed.be, waarin we de Vlaamse overheid dringend opriepen om het dialectonderzoek financieel te (blijven) ondersteunen. De petitie was met meer dan 10 000 handtekeningen een groot succes en ook de kranten, radio en televisie besteedden aandacht aan onze penibele financiële situatie. Uiteindelijk kregen we eind 2012 van de Vlaamse regering een mooie subsidie, waarmee we opnieuw een drietal jaar aan de slag konden.

Aan die subsidie zijn uiteraard een aantal voorwaarden gekoppeld. De redactie zal daarom nog steeds ongeveer elk jaar een papieren aflevering publiceren, maar prioriteit geven aan het digitaal opslaan van alle dialectgegevens, de ingevulde vragenlijsten dus. Daarvan staan er immers nog heel wat onaangeroerd in de kast, wachtend op verwerking. Gelukkig staan we er niet alleen voor, want voor de invoer van al die dialectgegevens krijgen we de hulp van enkele enthousiaste vrijwillige medewerkers. Over onze vrijwilligerswerking leest u meer verderop in dit WVD-Contact.

Bij dit nummer vindt u een vragenlijst van onze collega Timothy Coleman, niet over dialectwoordenschat, maar over de grammatica van uw dialect. De lijst ziet er dus een beetje anders uit dan wat u van ons gewend bent. U kunt de lijst invullen en terugsturen met de antwoordenvolpde of ongefrankeerd in een gewone enveloppe naar het volgende adres:

Woordenboek van de Vlaamse Dialecten
Antwoordnummer DA-852-274-4
9000 Gent

Aan de vrijwilligers van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten

Jacques Van Keymeulen

0. Inleiding

Zoals jullie weten, zat het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten (WVD) in 2012 in slechte papieren. Het project kreeg na 40 jaar wel nog zeer veel sympathie, maar geen financiële middelen meer van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) of de Universiteit Gent. Tegenwoordig worden enkel nog projecten goedgekeurd die leiden tot doctoraten – de universiteiten worden tegenwoordig namelijk voor een zeer groot deel gefinancierd op basis van het aantal doctoraten en daaruit voorvloeiende A1-artikelen in hoog ‘geranke’ tijdschriften (de zgn. output). Men kan begrijpen dat er nu altijd boter bij de vis moet zijn als men projecten aanvraagt. Een dialectlexicograaf heeft echter normaal als taak een woordenboek te schrijven, en niet (daarnaast ook nog) een proefschrift. In de beroemde handleiding voor de lexicografie van Ladislav Zgusta staat niet voor niets dat men woordenboekschrijvers met rust moet laten zodat ze woordenboeken kunnen schrijven: het werk duurt zo al lang genoeg. De 16de-eeuwse humanist Scaliger zou ooit geopperd hebben dat men een terdoodveroordeelde de keuze zou moeten laten tussen executie of het schrijven van een woordenboek.

Niemand begrijpt – behalve dan de lexicografen zelf – waarom een woordenboek maken zoveel tijd kost – zeker als het over dialecten gaat. Het Europese record wordt momenteel gevestigd door het woordenboek van de Zwitserse dialecten: de eerste aflevering verscheen in 1881; in 2012 verscheen de letter X. Nu nog een kleine inspanning voor de 17de aflevering met de Z, zodat het woordenboek na zo’n 130 jaar klaar is. Ik heb de hoofdredacteur van dat woordenboek tijdens een congres in Wenen goede moed toegewenst. Dat congres werd georganiseerd ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van het dialectwoordenboek voor de Beierse dialecten in Oostenrijk (daar zitten ze nu al aan de R). In het Duitse taalgebied worden de grote regionale woordenboeken aan daartoe soms speciaal opgerichte instituten geschreven. Het WVD echter moest en moet het hebben van vele kortlopende deelprojecten van allerlei instanties, waarbij met wisselend succes projecten werden ingediend, beoordeeld door een bonte wemeling van commissies. Plannen was steeds moeilijk.

Het schrijven van een dialectwoordenboek duurt zo lang om volgende redenen. Op de eerste plaats is de dialectwoordenschat zeer rijk. Op de tweede plaats gaat het om niet-geschreven taalvormen, zodat al het woordmateriaal via tijdrovend veldwerk verzameld moet worden. Op de derde plaats is het de bedoeling woordkaarten te kunnen tekenen, zodat we idealiter gegevens nodig hebben uit elke plaats van het dialectgebied. Op de vierde plaats gaat het in een dialectwoordenboek niet enkel om de woorden, maar om de hele volkscultuur die in de woordenschat wordt weerspiegeld. Een redacteur die werkt aan bijvoorbeeld de landbouwwoordenschat moet eerst de landbouwtechnieken zelf zeer goed leren kennen, voor hij voor de betreffende woordenschat veldwerk kan doen of de woordenschat kan interpreteren en tot een woordenboek bewerken. De redacteur die de WVD-aflevering over de flora heeft voorbereid, heeft zich eerst grondig in de botanica moeten inwerken.

Ik wil het FWO of de UGent geen verwijten toesturen. Ze hebben het WVD 40 jaar lang financieel gesteund en dus past een woord van dank. Hun recente financiële beleid is het gevolg van de neoliberale visie die nu aan de wetenschap wordt opgedrongen en die op vele terreinen erg onwenselijke effecten heeft gekregen. Een woord van dank past zeker ook voor de provinciale overheden van West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Zeeland. Hoewel de provinciale budgetten voor cultuur vrij bescheiden zijn, steunen de provinciale overheden het WVD al jarenlang – met een relatief kleine, maar stabiele – en daardoor erg belangrijke – bijdrage. De provincies hebben beseft dat een zeer belangrijk deel van hun immaterieel erfgoed, de dialecten, aan het verdwijnen is en registratie behoeft. Zeer veel dank verdient de Vlaamse minister voor wetenschapsbeleid, mevr. Ingrid Lieten, die in 2012 600.000 € subsidie verleende aan het WVD en de ministers Joke Schauvliege en Pascal Smet, die via de Taalunie zorgden voor nog eens 200.000 € - samen dus 800.000 €¹.

1. De petitie www.dialecterfgoed.be

De redactie van het WVD dacht in 2012 dat het met het project afgelopen was; alle redactieleden zochten ander werk. Sommigen hebben dat gevonden in het middelbaar of hoger onderwijs. We hadden echter afgesproken ‘strijdend’ ten onder te gaan en hebben daarom een petitie gelanceerd met de vraag om een instituut op te richten dat zich met de inventarisatie van het talig erfgoed bezig zou houden (zie www.dialecterfgoed.be). Dat instituut zou ook voor vragen

---

¹ De UGent roomt hiervan 80.000 € af als ‘overhead’.

over taalvariatie in het algemeen en dialect in het bijzonder ondersteuning bieden aan het publiek, aan scholen en aan organisaties binnen de erfgoedsector die daar behoefte aan hebben. Tegelijk werd ook gevraagd of men als vrijwilliger wou meehelpen aan het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten of aan andere dialectologische projecten.

De petitie werd door meer dan 10.000 mensen ondertekend – van de voorzitter van het Vlaams Parlement (Jan Peumans) tot de man in de straat. Het maatschappelijke draagvlak voor het idee is werkelijk enorm: taal is inderdaad het wijdst verspreide cultuurgoed. De dialecten verdwijnen en dat wordt door velen aangevoeld als het verdwijnen van een deel van de identiteit. Er zijn trouwens ook modernere vormen van taalvariatie die tot het terrein van zo'n expertisecentrum gerekend kunnen worden: tussentaal, jongerentaal (chattaal, sms-taal), etnolecten ... Het wordt tijd dat Vlaanderen, een regio waar taal zo belangrijk is – de Belgische staatsvormingen gaan erover – eindelijk een 'expertisecentrum' voor taalvariatie zou krijgen.

Het valt echter niet mee zo'n centrum op te richten, d.w.z. het is wel opgericht, maar de overheid weigert het te subsidiëren of zelfs maar projecten ervan goed te keuren. Het feit dat in de algemene vergadering o.a. de belangrijkste dialectologen, sociolinguïsten, etnolinguïsten, enz. ... in Vlaanderen aanwezig zijn, naast vertegenwoordigers uit de erfgoedsector en musea, wordt door adviescommissies tot mijn verbazing niet als een positief, maar als een negatief feit gezien. We zijn 'te academisch'. Het kost blijkbaar tijd om bepaalde instanties ervan te overtuigen dat ook academici hun resultaten, verzamelingen enz. graag aan het publiek ter beschikking willen stellen en bereid zijn uit de ivoren toren te komen. Vreemd is wel dat 'Variaties vzw. Koepelorganisatie voor Dialecten en Oraal Erfgoed', een organisatie die 5 jaar gesubsidieerd werd, en die ongeveer dezelfde doelstelling had als het expertisecentrum, nooit het verwijt gekregen heeft academisch bezig te zijn - integendeel. Het feit dat er nooit taalkundig geschoolden bij het advies over aanvragen of projecten betrokken worden, heeft uiteraard ook niet geholpen.

De petitie heeft wel als effect gehad dat er nieuw geld is gekomen voor het WVD. Twee redacteurs zijn uit het middelbaar onderwijs teruggekeerd, zodat we nu weer met vier medewerkers zijn: Veronique De Tier (co-redacteur / 'boekhoudster' van het WVD én adviseur streektalen in Zeeland), Roxane Vandenberghe (co-redacteur én praktijkassistente Nederlandse Taalvaardigheid), Tineke De Pauw en Liesbet Triest. Em. prof. dr. Magda Devos werkt ook nog steeds op vrijwillige basis mee aan het WVD en is ook

co-promotor van het hele project. Daarnaast is de ploeg eind 2013 versterkt met Melissa Farasyn, die full-time werkt aan het zgn. wetenschaps-populariseringsproject dat we van de UGent hebben gekregen: dat project gaat o.a. over het WVD, maar ook over andere dialectologische verzamelingen. Matthias Lefebvre nam in september 2012 afscheid en ruilde de WVD-redactie in voor een baan aan de Katholieke Hogeschool in Tielt. Hierbij willen we hem van harte bedanken voor de jarenlange fijne samenwerking en voor zijn grote inzet voor het WVD.

2. De vrijwilligers voor het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten

Er is geen enkele wetenschap die zo'n beroep moet doen op medewerking van de bevolking als de dialectologie. Alle gegevens moeten immers via veldwerk opgevraagd worden bij dialectvaste zegsmannen en -vrouwen. Het woordmateriaal van het WVD werd en wordt samengebracht door honderden vrijwilligers, verspreid over heel het Vlaamse dialectgebied (Frans-, West-, Oost- en Zeeuws-Vlaanderen). Ter gelegenheid van de verspreiding van de petitie, werden nieuwe vrijwilligers geworven - deze keer niet zozeer om veldwerk te verrichten, maar wel om de bestaande verzamelingen te helpen digitaliseren, op de eerste plaats de woordverzameling van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten.

De WVD-redactie heeft immers moeten beloven aan de Vlaamse regering om in ruil voor de 600.000€ van het ministerie van Wetenschap de database van het WVD af te werken tegen eind 2015. Papieren woordenboekafleveringen mogen met dat geld niet gemaakt worden - daarvoor mag echter wel het geld van de Taalunie en van de provincies dienen. Aangezien het gaat om vele honderdduizenden gegevens en aangezien we maar een goede twee jaar hebben, hebben we vrijwilligers broodnodig - niet alleen om allerlei 'klussen' uit te voeren, zoals het scannen van vragenlijsten, maar ook voor het invoeren van de gegevens in de database zelf. De redactie is zeer blij op een vrij groot aantal vrijwilligers te kunnen rekenen (momenteel een 15-tal); er zijn voor hen al een drietal infosessies georganiseerd. Daarnaast zijn er ook een 10-tal studenten, die in het kader van hun bachelorscriptie ook aan de WVD-database zullen werken. Papieren afleveringen hebben we niet afgeschreven; er zitten er een viertal in de pijplijn: de eerste aflevering over teelt en oogst van gewassen (ter perse), het tweede deel over het paard (verschijnt in 2014), het deel over voeding (voor 2015) en het tweede deel over het lichaam van de mens (voor 2016).

3. De vrijwilligers voor de andere dialectologische verzamelingen

De petitie werd niet alleen ingevuld door mensen uit West- en Oost-Vlaanderen, maar ook door personen uit andere provincies, die soms maar moeilijk aan de WVD-database kunnen werken, aangezien ze geen Vlaamse dialecten spreken. Elke vrijwilliger kon overigens kiezen uit een lijstje met mogelijkheden, en niet iedereen heeft voor het WVD gekozen.

De andere digitaliseringsprojecten waarvoor geopteerd kon worden zijn: (a) meewerken aan de Woordenbank van de Nederlandse Dialecten (WND), (b) korte inhouden maken van dialectbanden en (c) meewerken aan de digitalisering van de zgn. Reeks Nederlandse Dialectatlassen (de RND).

(a) de Woordenbank van de Nederlandse Dialecten (WND) is een grootscheeps project dat door 'Variaties vzw.' (zie hoger) werd begonnen en dat gericht is op het digitaliseren en doorzoekbaar maken van de alfabetisch geordende dialectwoordenboeken, gemaakt door dialectliefhebbers. Het werk bestaat vooral uit het corrigeren van de digitale tekstbestanden die op basis van scans tot stand zijn gekomen en uit het 'verrijken' van de database met vernederlandsingen en zoektermen. Wie meer wil weten over de database kan de website www.woordenbank.be consulteren. Die database is nog in volle opbouw! Momenteel werken er ongeveer twintig vrijwilligers aan het WND; Veronique De Tier coördineert (in haar vrije tijd!) de vrijwilligers.

(b) de sectie Nederlandse Taalkunde van de UGent bewaart een 750-tal dialectische bandopnamen, die in jaren 60 en 70 verzameld werden in heel Nederlandstalig België bij meestal zeer laag geschoolde, honkvaste dialectsprekers. Er worden nu korte samenvattingen gemaakt van de gespreksinhoud van de banden, om ze beter te ontsluiten. Van vele banden bestaan transcripties (in typoscript), die over afzienbare tijd ook op het internet geplaatst kunnen worden.

(c) de Reeks Nederlandse Dialectatlassen (RND) was een grootscheeps project dat door prof. Blancquaert is begonnen in de jaren 20 van de vorige eeuw. Dezelfde 141 zinnestukjes werden in ongeveer 2000 plaatsen in het Nederlandse en Friese taalgebied door een dialectspreker vertaald en ter plaatse door een fonetisch geschoold onderzoeker nauwgezet genoteerd. De verzameling zinnestukjes (meer dan een kwart miljoen in 16 boekdelen) is onlangs gedigitaliseerd, maar nog niet in een database ondergebracht. Ook voor dat project kunnen we nog vrijwilligers gebruiken.

4. De toekomst

Het is hartverwarmend om te zien hoe groot de publieke belangstelling is voor de Nederlandse taal en de variatie daarin - vooral de traditionele dialecten kunnen op veel interesse rekenen. Er is tegenwoordig een heuse 'dialectrenaissance' aan de gang - liedjeszangers, comedians,... gebruiken ongeremd dialect. Laten we hopen dat het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten afraakt (ook in papieren vorm!) en dat het maatschappelijke draagvlak voor taalvariatie in het algemeen en voor dialecten in het bijzonder in de toekomst de oprichting van een organisatie (een expertisecentrum of iets anders) mogelijk mag maken, die de taalvormen en de evoluties daarin in Nederlandsprekend België in kaart brengt. Daartoe moeten een aantal mensen over de streep getrokken worden en moet duidelijk gemaakt worden dat met de belangstelling voor taalvariatie en met de oprichting van zo'n centrum geen aanslag wordt gepleegd op het Nederlands, of het nu gaat om dialect, tussentaal of sms-taal. Taalvariatie zit in de taal ingebakken: men moet weten welke taal men gebruikt in welke situatie en vooral mag men mensen geen complex aanpraten over de taal die ze met eigen vrienden en familie spreken.

Zurkeltrutte, een West-Vlaams woord dat nooit mag verdwijnen!

Op 2 mei 2012 werd door het publiek van Radio 2 West-Vlaanderen, Focus-WTV en De Krant van West-Vlaanderen het woord *zurkeltrutte* uitgeroepen tot hét West-Vlaamse dialectwoord “dat zeker niet mag verdwijnen”. Zo’n woordverkiezing, dit jaar georganiseerd onder de noemer *Wuk zeg je?*, gaat als volgt in zijn werk. Gedurende enkele weken mag al wie zich geroepen voelt, zijn of haar favoriete dialectwoord insturen naar de organisatoren. Enkele duizenden gegadigden gaven dit keer gevolg aan de oproep. Uit al die inzendingen worden vervolgens door een zogenaamde vakjury, een gremium van dialectkenners, zo’n vijftientig kanshebbers geselecteerd, in een lijst gezet en op de website van het initiatief geplaatst. Dan is het woord weer aan het publiek om bij stemming te bepalen welk woord met de eer gaat lopen. De jury dient erover te waken dat de genomineerde woorden wel degelijk West-Vlaams, en bovendien alléén West-Vlaams zijn. Dus geen geïmporteerd

Antwerps zoals *ribbedebie* of Hollands als *krentenkakker* en evenmin woorden als *stoffatie*, *pezeweaver* en *mennegat*, die ook elders in het Vlaamse land gemeengoed zijn.

Nadat bij een gelijkaardige poll in 2005 het woord *wrikkelgat* als winnaar uit de stembus was gekomen, opteerden de kiezers dit jaar andermaal voor een woord dat een mensensoort typeert, een woord met ook weer een duidelijke emotionele lading. Maar anders dan het mild-ironische *wrikkelgat*, klinkt *zurkeltrutte* uitgesproken denigrerend; het bekleedt dan ook een prominente plaats in het rijke arsenaal van West-Vlaamse scheldwoorden. Een *zurkeltrutte* is een nors en verzuurd vrouwmens, iemand die de zon niet in het water kan zien schijnen, die geen mens ooit ziet lachen, die altijd wel ergens *miscontent* om is. Het lijkt wel alsof ze geheel is opgetrokken uit zurkel, het zuurste onder de tuinkruiden.

Dat *zurkeltrutte* met stip de eerste plaats veroverde, is wellicht niet toevallig. Kleurrijke, gevoelsgeladen uitdrukkingen worden door de dialectspreker nu eenmaal meer gekoesterd én als typischer voor het dialect beschouwd dan neutrale woorden. En hoe straffer ze klinken, hoe meer ze tot de verbeelding spreken. Vraag de mensen hun favoriete woord te selecteren uit een gevarieerde lijst met uitdrukkingen van allerlei slag, altijd zullen woorden met een sterke gevoelswaarde hoge ogen gooien, en in het bijzondere die woorden, die de zwakke, de slechte, de ergerlijke kanten van de medemens op schilderachtige, niet zelden ook genadeloze wijze typeren. Tekenend in dit opzicht is wel dat in de aflevering *Karakter* van het *Woordenboek van de Vlaamse dialecten* (WVD) de Vlaamse woordenschat voor positieve eigenschappen hooguit enkele tientallen bladzijden bestrijkt, terwijl de negatieve karakterisering een paar honderd pagina's in beslag nemen. Het was dan ook voorspelbaar dat de onopvallende, neutrale West-Vlaamse uitdrukkingen als *altemets* ('soms'), *daarvanswege* ('wat dat betreft') en *kweetsonder* ('ik vraag me af'), die door de jury in de shortlist waren opgenomen, geen schijn van kans zouden maken. Hoe treffend ze ook het dialect typeren, dergelijke onopvallende woorden zijn veel kwetsbaarder dan krachttermen, ze verdwijnen zonder dat iemand er acht op slaat, en worden ingeruild voor algemener taalgoed. Ze missen namelijk de emotionele bijklank die woorden kennelijk een langer leven in het dialect garandeert. Inderdaad, wie van de jongeren die nog geregeld *zurkeltrutte* in de mond neemt, zegt nog *altemets* in een zin als 'Zou je *altemets* geen beetje willen helpen?' Trouwens, niet alleen bij de jongeren zijn zulke woorden in onbruik. Ook velen van de oudere generaties, die ze in hun jeugd dagelijks gebruikten, raken deze

woorden kwijt, omdat ze in hun omgeving zo goed als nooit meer worden gehoord. Overigens kwam ook in Gent, waar de *Gentsche Sosseteit* vorige zomer de bevolking bevroeg naar “het mooiste Gentse woord”, een misprijzende benaming voor een weinig gewaardeerde mensensoort als winnaar uit de bus: *tsiepmuile*, wat zo veel betekent als het Nederlandse *huilebalk*. En ook onder de West-Vlaamse inzendingen die naast de nominatie grepen, zaten nog tientallen woorden van dit kaliber: *appesjaar*, *bleitkouse*, *balgvulder*, *kalisjeklutser*, *krempkloot*, *drilpaander*, *kijszak*, *poepgaai*, *netebuk*, *pleute*, *heksevel*, *zwalpei*, *akketesse*, *greppezeiker*, *beurzensnijder*, enz.

Een tweede reden voor het succes van het West-Vlaamse *zurkeltrutte* is ongetwijfeld de erg ruime verspreiding van het woord in West-Vlaanderen: zurkeltrutten vind je van Knokke tot Dranouter en van Adinkerke tot Avelgem. De kandidatenlijst bevatte nog andere kleurrijke woorden van hetzelfde type, zoals *ruiskabuis*, voor iemand die onstuimig, voortvarend en driest te werk gaat. Dit prachtige woord – afgeleid van het werkwoord *ruisebuisen* (spreek uit *ruuskebuuskn*) – komt echter niet voor in het Noord-West-Vlaams en zag daardoor zijn kiespubliek beperkt. Hetzelfde geldt voor het expressieve werkwoord *rottekotten*, vooral gezegd van kinderen die wild te keer gaan, lawaai maken, onstuimig stoeien en de boel op stelten zetten. Wellicht heeft de attente lezer opgemerkt dat die twee ‘gebuisde’ woorden in hun klankvorm iets met *zurkeltrutte* gemeen hebben: in elk van de drie komt twee keer dezelfde klinker voor. Dat heet klinkerharmonie, iets wat klaarblijkelijk bijdraagt aan de zeggingskracht van een woord. Ongetwijfeld heeft ook die eigenschap het winnende woord een duwtje in de rug gegeven.

Opmerkelijk aan *zurkeltrutte* is dat geen van beide delen waaruit het is opgebouwd, exclusief West-Vlaams zijn, terwijl de samenstelling dat wél is. De enige plek buiten West-Vlaanderen waar een vrouwelijke zuurpruim ook zo heet, is West-Zeeuws-Vlaanderen, maar daar spreekt men natuurlijk óók West-Vlaams! *Zurkel* daarentegen, voor het spinazie-achtige kruid van het geslacht *Palustris* dat in het AN *zuring* heet, is ook algemeen Oost-Vlaams. *Zurkelpatatten* was ooit zelfs zowat het nationale gerecht van het Meetjesland. De Brabanders kennen het woord ook, maar ze spreken het uit als *zulker* of *sulker*, met omgewisselde medeklinkers. In Nederland kweekt men echter geen *zurkel*, maar *zuring*. Zowel *zurkel* als *zuring* kwamen al voor in het Middelnederlands. Waarschijnlijk is het eerste vervormd uit het tweede onder invloed van het gelijkbetekenende Franse *surelle*, wat de eind *-l* in *zurkel* kan verklaren. Het Frans was immers alomtegenwoordig in het middeleeuwse Graafschap Vlaanderen.

Het tweede deel, *trut(te)*, is in het hele Nederlandse taalgebied bekend als beledigende benaming voor een vrouw die om de een of andere reden niet deugt. In zijn *West-Vlaamsch Idioticon* spreekt De Bo van een “vrouw of dochter, in een verachtelijken zin. Eene leelijke, slechte, vuile, eerloze trutte”. Het is dus één van die polyvalente schimpnamen, zoals ook *geite*, *triene*, *treze*, *miete* ..., waarmee men een hele waaier van verwerpelijke vrouwspersonen kan etiketteren. Over de oorsprong van het woord lopen de meningen nogal uiteen. Sommige etymologen zien het als een klankexpressieve afleiding uit oudere woorden als *treuzelen* of *prut* (‘bezinksel, modder’); het *Etymologisch woordenboek van het Nederlands* denkt eerder dat in *trutte* twee woorden dooreengehaspeld zijn: enerzijds *trui*, een oud vrouwelijk scheldwoord dat teruggaat op de voornaam *Geertruide*, anderzijds *kut*, een vulgaire benaming voor het vrouwelijke geslachtsdeel, dat met name in Nederland ook als schimpnaam wordt gebruikt, of de scheldnaam *tut*, dat ontstaan zou zijn uit “een klankexpressieve variant van een woord voor ‘tepel’ en dan vergelijkbaar met *tiet* en *tuit*.” Vraag is of we het wel zo ver moeten gaan zoeken. Kan *trutte* niet gewoon vervormd zijn uit een verkorting van *Gertrude*, zoals ook het Hollandse *trui*? Dan zou het woord passen in het rijtje van *miete* (van *Maria*), *triene* (van *Katrien*), *treze* (van *Theresia*), *wanne* (van *Johanne*), *doka* (van *Judoca*), *bette* (van *Elisabeth*), *lutte* (van *Lutgarde*), *fiete* (van *Sofie*) en nog meer van die oude vrouwnamen die een tweede leven zijn gaan leiden als scheldwoord. Ook mannelijke voornamen hebben aardig hun steentje bijgedragen aan het schimp- en scheldwoordenlexicon, denk maar aan *djoeben* (van *Job*), *djoos* (van *Jozef*), *klaai* (van *Nicolaay*), *ko* (van *Jacobus*), *looi* (van *Elooi*), *tist* (van *Baptist*) en *zebedee* (van *Zebedeus*).

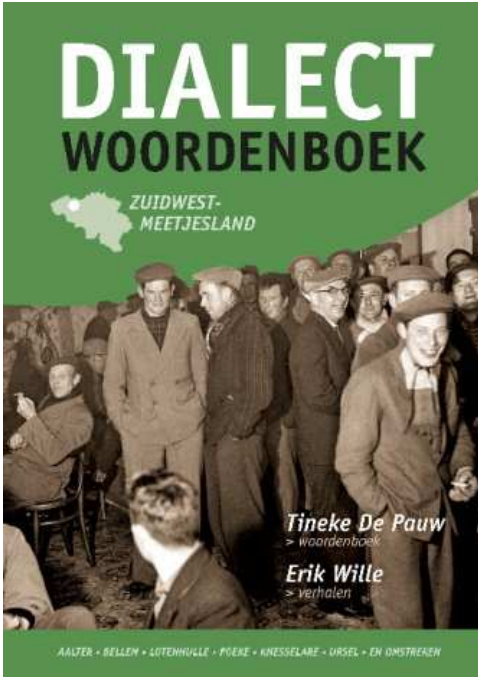
Verrassend is verder dat De Bo naast het vrouwelijke *trutte* ook een mannelijke vorm *trut* vermeldt, voor een kleinzerige en huilerige man, een *truntebaas* met andere woorden. Van dat woord hebben de samenstellers van het WVD echter geen spoor meer kunnen terugvinden bij hun informanten. Of moeten we er een echo van herkennen in *Cercletrutten*, de door Club Brugge-supporters bedachte scheldnaam voor de Cercle-fans, die het woord intussen zelf als geuzennaam zijn gaan gebruiken? Of zijn die van Club zo taalcreatief dat ze een speelse variant op het vrouwelijke *zurkeltrutte* wisten te bedenken?

Nu is *zurkeltrutte* niet het enige West-Vlaamse woord voor een zuurpruim van vrouwelijke kunne, en evenmin ontbreken onvriendelijke benamingen voor mannelijke dragers van het zurkel-gen. Voor vrouwen noteerde het WVD nog andere *zurkel*-woorden, zoals *zurkeltrees*, *-kous* en *-vijs*. De naamgeving aan zure mannen is veeleer geïnspireerd door een andere, zo mogelijk nog zuurdere

substantie, nl. azijn, in het oude West-Vlaams ook *azijl* genoemd: *azijn-* of *azijlpisser*, *-zeiker*, *-drinker*, *-zuiper*, *-likker* en *-trouwer*. In het Stadskortrijks, waar men graag een Franse tournure in de mond neemt, luidt het ook *pisse-vinaigre*. Zure mannen worden meermaals afgeschilderd als *ijzerbijter*, *-vreter* en *-pisser*. Heel origineel zijn de Frans-Vlaamse benamingen *doornbos* en *doornhaag*: de zuurpruim beschouwd als een stug, asociaal wezen, die je aan zijn stekels zou *stekken* als je te dicht in zijn buurt komt. Uiteraard kun je een zuurpruim ook omschrijven met het bijvoeglijk naamwoord *vies*, het gewone Vlaamse woord voor ‘nors, stuurs, verzuurd’. Een zure vrouw heet dan bij voorbeeld een *viesgat* of een *vieze konte*, een *vies pateel* of een *vieze tinke*, *-rosse*, *-bette*, *-doze*, *-geite*, *-kalle*, *-teve*, *-troete*, *-trutte*. Voor mannen zegt men onder meer *vieskloot*, *vieskul*, *vieszak*, *vieze buk*, *-ezel*, *-jan*, *-pater*, *-sissen* en *-wieten*. Maar deze samenstellingen, alle gevormd met een multi-inzetbaar negatief grondwoord, missen de expressieve kracht van *zurkeltrutte*. Dat was ook het terechte oordeel van de kiezer in deze belangrijke West-Vlaamse stembusgang.

Magda Devos

Pas verschenen: *Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken*

Op 16 november verscheen het *Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken*, geschreven door volkszanger Erik Wille en WVD-redacteur Tineke De Pauw. Het boek bevat duizenden dialectwoorden en – uitdrukkingen uit Aalter, Aalterbrug, Bellem, Knesselare, Lotenhulle, Poeke, Sint-Maria-Aalter, Ursel en omliggende dorpen en gemeenten.

De hoofdmoot van het boek bestaat uit een alfabetisch woordenboek, met ongeveer 8500 verschillende trefwoorden, samen goed voor bijna 12.000 betekenissen. Elk woord wordt voorzien van uitspraak, woordsoort en verklaring; vaak is er ook een

voorbeeldzin bij. Het woordenboekdeel wordt bovendien geïllustreerd met dialectkaarten, tekeningen en foto's van vroeger en nu.

Naast een alfabetische woordenlijst bevat dit boek ook een uitgebreid verhalendeel, waarin aan de hand van rijk geïllustreerde en levendig vertelde verhalen de dialectwoordschat tot leven wordt gebracht. De hoofdstukken van dit verhalendeel zijn thematisch opgebouwd, waardoor bij elkaar horende dialectwoorden ook systematisch bijeen geplaatst worden. In de inleiding van het Dialectwoordenboek wordt een blik geworpen op het ontstaan van het woordenboek en de geschiedenis van de dialectologie in de streek. Prof. dr. em. Johan Taeldeman (UGent) zorgde voor een klankleer van het Zuidwest-Meetjeslandse dialect.

Het woordenboek is een project van het Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland, dat door Erik Wille uit de grond gestampt werd. Geboren en getogen in Aalter was hij zelf sinds de jaren 60 met dialect bezig. In 2001 sloot hij een actieve onderwijs carrière af en aangemoedigd door Etiënne Van

Eeghem broedde hij op het plan de plaatselijke streektaal nu eindelijk eens op te tekenen. Geïnteresseerden werden uitgenodigd in het Aalterse Vrijhof en in 2002 ging het project daadwerkelijk van start.

Het Genootschap concentreerde zich in de beginjaren op de uitgave van een driemaandelijks tijdschriftje onder redactie van Erik Wille, waarin met de hulp van medewerkers en informanten volkse verhalen met veel dialectwoordenschat en –uitdrukkingen thematisch behandeld werden. In het begin vonden de tijdschriftjes hun weg naar het publiek via ‘verkoopbakjes’, later door middel van abonnementen en trouwe facteurs. Op die manier werden al heel wat woorden verzameld; dankzij de tijdschriftjes kwam immers uit allerlei hoeken bijkomend waardevol materiaal binnen dat later verwerkt kon worden. De verhalen en anekdotes die in deze tijdschriftjes opgetekend werden, zouden de basis vormen voor het verhalendeel dat Erik Wille voor dit boek schreef.

Hoewel het Dialectgenootschap acht jaren goed werk leverde en het Zuidwest-Meetjeslandse dialect door middel van tijdschriftjes goed in de kijker zette, werd op dat moment geen structureel woordenboekwerk geleverd. In 2009 begon WVD-redacteur Tineke De Pauw echter met het systematisch verwerken van alle verzamelde gegevens. Dat hield in dat alle in de loop der jaren binnengekomen lijsten één voor één doorgenomen werden, dat de gegevens vergeleken, geüniformiseerd, geïnterpreteerd en aangevuld werden en in één grote database ondergebracht werden. Daaraan werd ook gepubliceerd en ongepubliceerd materiaal toegevoegd van het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten.

Na een half jaar voorbereidend werk werd dan een werkgroep samengeroepen om met dit materiaal aan de slag te gaan. De vaste kern bestond uit Eric Blondia (Knesselare), Julien Braeckevelt (Poeke), Marc D’hooge (Ursel), Ria Maes (Poeke), August Piers (Ursel), Arnold Strobbe (Knesselare en Lotenhulle) en Etiënne Van Eeghem (Aalter); de leiding was in handen van Erik Wille en Tineke De Pauw. Er zou uiteindelijk meer dan 50 keer vergaderd worden. Alle dialectwoorden werden alfabetisch één voor één besproken; er werd geschrapt, veranderd, genuanceerd en toegevoegd. Het hele manuscript zou later ook nog erg nauwgezet door prof. dr. Magda Devos nagelezen worden. Dat leidde uiteindelijk tot het alfabetische dialectwoordenboek onder redactie van Tineke De Pauw.

Het uitgebreide woordenboek – met harde omslag, rijk geïllustreerd, in kleur gedrukt en 768 bladzijden lang – werd onder ruime belangstelling voorgesteld in Aalter op 16 november, en in Knesselare op 23 november 2013. Op enkele weken tijd vlogen al meer dan 1000 exemplaren de deur uit. Meer informatie kan u krijgen bij auteur Tineke De Pauw, tineke.depauw@ugent.be, secretaris Chris Vandenberghe, christian.vandenberghe@telenet.be of op de facebookpagina <https://www.facebook.com/dialectmeetjesland> (ISBN-nummer: 9789090277219).

© Luc De Meyer

De vaste woordenboekwerkgroep, met boven van links naar rechts Marc D'hooge, August Piers, Arnold Strobbe, Eric Blondia, Julien Braeckvelt en Etiënne Van Eeghem; onder van links naar rechts Ria Maes, Erik Wille en Tineke De Pauw.

Kroniek over januari 2012 - december 2013

Voortgang van de redactie

Landbouw

Roxane Vandenberghe heeft in de eerste helft van 2012 de resterende 170 van de in totaal 250 lemma's voor de aflevering *Gewassen algemeen: teelt en oogst* uitgeschreven en alle woordkaarten bij de lemma's getekend. Ook alle opmerkingen van co-auteur Magda Devos op het Wetenschappelijk Apparaat zijn hierin verwerkt. In het najaar van 2012 was een eerste versie klaar van de volledige tekst voor de aflevering. Dat manuscript is vervolgens opgestuurd naar uitgeverij Academia Press, waar het een positief advies heeft gekregen van twee anonieme beoordelaars om opgenomen te worden in de Ginkgo-reeks. De opmerkingen van de beoordelaars zijn verwerkt en in de eerste helft van 2013 is het definitieve manuscript van de aflevering afgewerkt. Dat werd nog een laatste maal nagelezen door Magda Devos, Jacques Van Keymeulen en Veronique De Tier. In de zomer van 2013 werd de aflevering naar de drukker gestuurd; het boek zou normaal voor het einde van het jaar moeten verschijnen.

De aflevering over het paardentuig nadert de voltooiing. Deze aflevering zal in het voorjaar van 2014 klaar zijn voor druk. De aflevering bevat een kleine tweehonderd lemma's die te maken hebben met het paardentuig, het mennen enz. Ondertussen werken Veronique en Roxane verder aan de invoer van de resterende landbouwvragenlijsten.

Algemene Woordenschat

Tineke De Pauw werkt verder aan de aflevering over voeding. De publicatie van deze aflevering is voorzien voor 2015. Na het vertrek van Matthias Lefebvre neemt Liesbet Triest de redactie van de vervolgafllevering van *Het menselijk lichaam*, namelijk *Beweging en gezondheid* over, in samenwerking met Magda Devos. Magda en Matthias hebben al enkele tientallen WA-lemma's in definitieve versie gereed gemaakt.

In 2013 zijn Tineke De Pauw en Liesbet Triest begonnen aan de invoer van nieuwe onderwerpen: Tineke De Pauw neemt de vragenlijsten over de woning op zich, Liesbet Triest die over de kleding.

Dialectologisch werk van studenten

In het academiejaar 2012-2013 schreven drie bachelorstudenten een scriptie over een dialectologisch onderwerp. Tess Desmecht verdiepte zich in de woordenschat rond kleine mensen, terwijl Cynthia Criel de benamingen voor een ondeugend kind in de Vlaamse dialecten onder de loep nam. Jelle Wulleman besprak dan weer de benamingen voor de vleermuis. Er studeerden ook enkele studenten af als master met een dialectologische scriptie: Tina De Dycker bestudeerde de dialectbenamingen voor pluimvee allerhande, Sarah De Moor behandelde de woordenschat rond religie, Lopke Van Acker verdiepte zich in de terminologie van de klompenmaker en Melissa Farasyn schreef een verhandeling over de benamingen voor negatieve karaktereigenschappen.

Dit academiejaar (2013-2014) krijgt de WVD-redactie zelfs nog meer studenten over de vloer. Niet minder dan negen bachelorstudenten zijn van plan een dialectologische scriptie te schrijven over een van de thema's in de rubriek Algemene Woordenschat. Masterstudente Cynthia Criel behandelt voor haar masterscriptie de benamingen voor kinderspelen.

Samenwerking met Zeeuws-Vlaanderen

Jacques Van Keymeulen volgde als adviseur enkele bijeenkomsten van de Wetenschappelijke Commissie van de Zeeuwsche Vereeniging voor Dialectonderzoek. De Vereeniging heeft zoals steeds enkele vragenlijsten uitgestuurd, als bijlage bij hun kwartaalblad Nehalennia. Een aantal vragenlijsten is op de WVD-vragenlijsten gebaseerd.

Vierde dialectendag Aalter

De vierde Vlaamse Dialectendag vond plaats op 17 maart 2012 in Aalter. De Vlaamse Dialectendag is een tweejaarlijkse ontmoetingsdag voor dialectverenigingen en dialectliefhebbers, georganiseerd door Variaties vzw, koepelorganisatie voor dialecten en oraal erfgoed in Vlaanderen. Deze vereniging wil de samenwerking tussen de diverse dialectverenigingen en het contact tussen dialectliefhebbers bevorderen en hun de gelegenheid bieden elkaar te ontmoeten. Variaties vzw organiseerde deze vierde Vlaamse

dialectendag in samenwerking met het Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland, een vereniging die het dialect van Aalter en Knesselare bestudeert en die de kennis en het gebruik ervan in stand wil houden en aanmoedigen, en de Heemkundige Kring Arthur Verhoustrate Aalter.

© Etiënne Van Eeghem

's Ochtends gingen de 125 deelnemers na een ontvangst met koffie al snel weer uiteen om deel te nemen aan de verschillende workshops. Tijdens de lunch 's middags was er ruim de tijd om nieuwe ontwikkelingen onderling te bespreken, bij te praten met oude vrienden en kennissen en rond te neuzen op de boekenmarkt.

© Etiënne Van Eeghem

Na de middag kwamen ongeveer 150 deelnemers naar het auditorium van het Aalterse gemeentehuis voor een gevarieerd middag-programma. Dat werd geopend door Jacques Van Keymeulen, voorzitter van Variaties vzw, die al snel het woord gaf aan Johan Taeldeman. Hij gaf een boeiende lezing over de overgangsdialecten in Vlaanderen, het thema van deze

vierde Dialectendag. Na hem werd de sfeer wat luchtiger met een muzikale ronde van Vlaanderen, met optredens van de Kamizollekes, Balladeus, Arjaun, Klakkebusse en de Predikanten. Het geheel werd aaneengepraat door volkszanger Erik Wille. Daarna kwamen Jacques Van Keymeulen, Veronique de Tier en Silvia Weusten toelichting geven bij Variaties vzw in het algemeen en de lopende projecten in het bijzonder. Tot slot maakte Tineke De Pauw een stand van zaken op voor het op handen zijnde Dialectwoordenboek van het Zuidwest-Meetjeslands, een uitgave van de mede-organisator Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland. De Aalterse burgemeester Patrick

Hoste sloot het namiddagdeel af en nodigde iedereen uit op de receptie. Het was weer een gevulde en zeer geslaagde dialectendag.

Bijeenkomst Zeeuws-Vlaamse informanten

Op 23 maart 2012 trokken Magda Devos en Liesbet Triest naar Biervliet voor een bijeenkomst met de Zeeuws-Vlaamse informanten. Ze bespraken er enkele dialectkaarten in verband met de landbouw. In oktober was het de beurt aan Veronique De Tier. Zij toonde enkele dialectkaarten uit de aflevering *Gewassen algemeen: teelt en oogst* en vertelde over de Zeeuwse Woordenbank.

Streektaalconferentie in Elst

Op 28 september 2012 trok een delegatie van de WVD-redactie naar het Nederlandse Elst (Gelderland) voor de jaarlijkse streektaalconferentie. Het thema was '(Streek)taal als erfgoed?!'. Rob Belemans van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, sprak er over de erkenning van streektaal als cultureel erfgoed. Een deel van het voormiddagprogramma was gewijd aan gebarentaal. Jacques Van Keymeulen was lid van het panel in de afsluitende discussie over taal als immaterieel erfgoed.

***Taal en Tongval*-colloquium**

Ook op het jaarlijkse colloquium van het tijdschrift *Taal en Tongval* (op 7 december 2012) was de WVD-redactie traditiegetrouw aanwezig. Het thema van 2012 was 'Binnen- en buitengaats perspectieven op de historische sociolinguïstiek van het Nederlands' en onder andere Jacques Van Keymeulen gaf er een lezing over Vlaamse brieven uit de 'Franse tijd'.

Infosessies voor vrijwilligers

De petitie die we in het najaar van 2012 lanceerden, had naast een stevige financiële injectie ook nog een ander positief effect. Een honderdtal ondertekenaars van de petitie had aangegeven dat ze graag als vrijwilliger wilden meewerken aan de verschillende projecten van het WVD. Daarom organiseerden we in juni een eerste bijeenkomst, waarop we meer uitleg gaven over de mogelijkheden om als vrijwilliger mee te werken. Vanaf de zomermaanden gingen de eerste vrijwilligers echt aan de slag, en intussen heeft een trouwe kern van een tiental vrijwillige medewerkers al een hoop werk

verzet op de redactie. Tijdens de eerste fase, die nu stilaan wordt afgerond, hielpen de vrijwilligers vooral met voorbereidende, administratieve taken. Voor we met de invoer van de dialectgegevens vanop de ingevulde vragenlijsten kunnen beginnen, moet elke pagina van elke vragenlijst namelijk voorzien worden van een plaatscode. Daarna moeten de vragen zelf en de namen van iedereen die de lijst heeft ingevuld, ingevoerd worden in het computerprogramma. Ten slotte moesten een aantal vragenlijsten ook gescand worden. Die scans zijn nodig voor de tweede fase waaraan de vrijwilligers meewerken: het invoeren zelf van de dialectgegevens. Daarvoor organiseerden we in het najaar van 2013 drie informatiesessies waarin we de geïnteresseerde vrijwilligers leerden werken met ons invoerprogramma en trefwoorden leerden vernederlandsen. Wie dat wilde, kreeg uiteindelijk een (gescande en afgedrukte) vragenlijst mee naar huis om van daaruit de dialectgegevens in het programma in te voeren. Zo zijn er op dit ogenblik een 15-tal informanten bezig met de invoer van de vragenlijsten over o.a. het kaartspel, de fiets en levensstadia.

Wilt u ook als vrijwilliger meewerken aan het invoeren van de dialectgegevens? Laat het ons weten! Stuur een e-mail naar wvd@ugent.be voor meer informatie over de projecten waaraan u wilt meewerken.

SND-streektaledag Hasselt

Op 28 september vond in Hasselt de streektaledag plaats met als thema ‘Digi-streek-taal’. Dit jaar was dat een combinatie van een streektaalconferentie en een dialectendag, die de voorbije jaren steeds werden georganiseerd door de Stichting Nederlandse Dialecten. Jos Swanenberg en Veronique De Tier brachten een overzicht van digitaliseringsprojecten in Noord en Zuid. Daarna kwam het project *Spraakmakers. Taalvariatie in Limburg* aan bod. Het ochtendprogramma stond vooral in het teken van dat project omdat het pilootproject van Variaties vzw die dag werd afgesloten. In dat project werd de taalvariatie van en in Limburg in beeld gebracht. Allerlei filmpjes van Limburgers met diverse taalachtergronden zijn verzameld (te zien op de website www.spraakmakers.be) en van metadata voorzien.

De rest van de dag verliep zoals een traditionele dialectendag, met diverse workshops, een muzikaal intermezzo, een infomarkt en veel informeel overleg. Er was heel wat keuze. De Woordenbank van de Nederlandse Dialecten (www.woordenbank.be) en Soundbites, de website waarop diverse

22

verhalen in allerlei Nederlandse dialecten te horen zijn (<http://www.meertens.knaw.nl/soundbites>), werden er gepresenteerd. Joris Swinnen ging met zijn publiek in debat over de mogelijkheden om via de computer dialect aan te leren. Er waren informatieve sessies over sprekende Limburgse woordenboeken, over de Drentse taalbank en hoe je daar online kaarten kan tekenen (<http://www.huusvandetaol.nl/>) en over de Limburgse DBNL (een verzameling teksten in en over het Limburgs). Het zoeken van informanten voor de taalfilmpjes van het project Spraakmakers en het maken van urgentieinterviews over de mijnstreek waren ook interessant. Helaas konden de deelnemers niet overal tegelijk aanwezig zijn.

De dag eindigde met de boekpresentatie van *Schrijvers op streek* en een streektalenquiz. Het werd weer een goed gevulde en boeiende dag met voor iedereen wat wils. Na het formelere programma werd de dag afgesloten met een borrel.

Presentatie *Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken*

Op 16 november 2013 werd het *Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken* in het Aalterse auditorium feestelijk voorgesteld. Aan het lijvige woordenboek (768 blz.!) werd meer dan 10 jaar gewerkt door WVD-redacteur Tineke De Pauw in samenwerking met het Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland. Op de academische zitting spraken eerst WVD-promotor Jacques Van Keymeulen en daarna prof. dr. em. Johan Taeldeman. Daarna gaf Tineke zelf meer tekst en uitleg bij het ontstaan en de opbouw van het woordenboek. Co-auteur Erik Wille sloot de zitting af met een aantal volkse dialectliedjes, die massaal meegezongen werden door de meer dan 400 aanwezigen. Op de receptie nadien kon het boek opgehaald worden. Zowel aan de afhaalstanden als aan de signeerstand stonden lange rijen, maar uiteindelijk kreeg iedereen zijn boek. Er werd nog urenlang nagekaart en zo werd de presentatie een gezellige volksbijeenkomst. Een week later, op 23 november, werd het boek ook in het gemeentehuis van Knesselare voorgesteld. Er was opnieuw een grote opkomst, en ook hier werd het boek enthousiast ontvangen. Meer over het *Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken* leest u elders in dit WVD-Contact.

© Arvid De Dapper

Dag van de wetenschap

Op 24 november 2013 was het WVD present voor de Dag van de Wetenschap in de Gentse Vooruit. In de voormiddag gaf Jacques Van Keymeulen een lezing met als titel *Dialecten in Vlaanderen*. Hij liet het aanwezige publiek kennismaken met het Vlaamse dialectlandschap en kwam tijd te kort om alle finesses van de Vlaamse dialectenrijkdom uit de doeken te doen.

© Universiteit Gent, foto Anne-Sophie De Lembre

In de namiddag bemande de redactie een stand op de wetenschapsmarkt ‘Waar of niet waar?’. De bezoekers konden er dialectfragmenten beluisteren, proberen de dialectpuzzel op te lossen of snuisteren in de publicaties van het WVD. De wetenschapsmarkt en de WVD-stand werden overrompeld door de vele bezoekers, waaronder ook heel wat kinderen. Leuk om te zien dat de dialecten op zo veel belangstelling kunnen rekenen!

Huldiging Frans Debrabandere

In mei 2013 werd Frans Debrabandere 80 jaar en dat werd op 5 december 2013 gevierd met een plechtige huldezitting voor de jarige in de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) in Gent. Frans Debrabandere is niet alleen een vooraanstaand en gerespecteerd dialectoloog, lexicograaf, etymoloog en naamkundige, hij is ook een groot voorvechter van een correcte standaardtaal in Vlaanderen. Debrabandere heeft niet minder dan 1300 publicaties op zijn naam staan, waaronder 17 boeken, zoals het *Verklarend Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*, het *Kortrijks Woordenboek* en de etymologische woordenboeken van het West-Vlaams, het Zeeuws-Vlaams, het Oost-Vlaams, het Brabants en het Limburgs. Daarnaast is hij oprichter en jarenlang hoofdredacteur van *De Leiegouw*, een cultuurhistorisch(e) vereniging en tijdschrift rond zijn geboortestad Kortrijk, en heeft hij in tientallen commissies, adviesraden en redacties gezeteld. Ten slotte heeft Debrabandere als informant jarenlang trouw vragenlijsten ingevuld voor

het WVD. Het WVD kon dan ook niet ontbreken op deze feestelijke en drukbezochte huldiging en was in de eerste plaats vertegenwoordigd door Magda Devos, die de gehuldigde in een toespraak heeft geprezen om zijn waardevol werk als dialectlexicograaf. Ook de andere redacteuren waren van de partij om Frans Debrabandere te feliciteren met zijn verjaardag en zijn verdienste voor de taalwetenschap.

Taal en Tongval-colloquium

Ook dit jaar tekende de WVD-redactie present op het jaarlijkse *Taal en Tongval-colloquium* (6 december 2013). Dit jaar bogen de sprekers zich over het thema ‘Constructies in variatie en verandering/Variatie en verandering in constructies’. Op het programma stonden 13 lezingen over variatie in de eigenschappen van (grammaticale) constructies in het Nederlands of verwante talen en/of over de rol van constructies in processen van taalverandering en taalvariatie.

Voordrachten door de WVD-redactie

Magda Devos doorkruiste ook in 2012 en 2013 Oost-, West- en Zeeuws-Vlaanderen met verschillende lezingen. Met een lezing over *De regenboog van de Vlaamse dialecten* streek ze neer in Zedelgem, Oostende, Kuurne, Ardooië, Lokeren, Roeselare, Oostkamp, Lichtervelde, Torhout en Gent. Over het thema *Waar komen onze familienamen vandaan?* sprak ze in 2012 in Lichtervelde, Evergem, Hulst (Zeeland) en Gentbrugge, en in 2013 in Gent, Zuidschote, Kortrijk, Grimbergen, Hofstade, Gavere, Terneuzen, Otegem, Turnhout en Melle. Over de oorsprong en de betekenis van gemeentenamen en andere toponiemen sprak ze in 2012 in Lovendegem, Mariakerke (bij Oostende) en Gent en in 2013 in Blankenberge, Knokke-Heist en Gistel. Op 8 oktober 2013 sprak ze in Bredene op een studiedag van het Vlaams Instituut voor de Zee over de etymologie van toponiemen in de frontstreek van Wereldoorlog I. Ze hield een toespraak op de huldezitting in de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent ter ere van Dr. Frans Debrabandere, onder de titel *Frans Debrabandere en de dialectkunde*. Magda Devos werkt ook als vrijwilliger mee aan het project *Poëzie en Dialect* in het Woon- en Zorgcentrum Ter Caele in Evergem.

Jacques Van Keymeulen gaf op 17 maart 2012 de workshop *Inleiding in fonetica en fonologie* op de Vlaamse Dialectendag in Aalter. Op 18 april gaf hij samen met Veronique De Tier in Gent een *Presentatie van de projecten van*

Variaties vzw voor de studenten van de lessen Gents in CVO De Bargie. Op 14 juni 2012 had hij het voor de wetenschappelijke onderzoeksvereniging Sigma Xi over *Dialectologie en dialecten in Vlaanderen*. Hij was op 28 juli een van de sprekers op het VIIIth Congress of the International Society for Dialectology and Geolinguistics (SIDG) in Wenen. Hij gaf er een lezing met als titel *On the normalization of dialect headwords in the* Woordenboek van de Nederlandse Dialecten. In Elst (Nederland) was hij op de 7de Internationale Streektaalconferentie op 28 september lid van het discussiepanel over streektaalbeleid in Nederland en Vlaanderen. Op 24 oktober 2012 sprak hij op de academische zitting voor het 30-jarig bestaan van de Gentsche Sosseteit over *De toekomst van onze dialecten*. Om 2012 af te sluiten gaf hij op het jaarlijkse Taal en Tongvalcolloquium op 7 december in Gent, met als thema ‘Binnen- en buitengaatse perspectieven op de historische sociolinguïstiek van het Nederlands’ de lezing *Vlaamse brieven uit de “Franse Tijd”*.

In 2013 sprak Jacques op 18 april voor de studenten van de lessen Gents van CVO De Bargie over *Het Gentse dialect*. Op 21 mei 2013 gaf hij voor de Koninklijke Academie voor de Overzeese Wetenschappen in Brussel de lezing *Het Afrikaans en de Nederlandse kustdialecten*. Nog in Brussel sprak hij op 27 mei voor de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie over *De Woordenbank van de Nederlandse Dialecten: een stand van zaken*. Van 3 tot 5 juli trok Jacques naar Zuid-Afrika, waar hij op de AFRILEX-Conference in Port Elisabeth een pre-conference workshop gaf met als titel *Good fieldwork practices in Lexicography*. Op 5 augustus sprak hij in Gent voor de studenten van de 42ste zomercursus ‘Nederlandse taal en cultuur’. Zijn lezing had als titel *Korte geschiedenis van het Nederlands*. In Split (Kroatië) gaf Jacques op 18 september een lezing getiteld *Infixes in the Dutch dialects* op het 46ste congres van de Societas Linguistica Europea. Op 24 september sprak hij in Gent voor een twintigtal studenten van de University of the Free State in Bloemfontein (Zuid-Afrika) over *A short history of Dutch*. Op de Streektalendag ‘Digistreek-taal’ op 28 september in Hasselt had hij het over *Taal als oraal erfgoed*. Van 17 tot 19 oktober trok Jacques weer naar het buitenland: in Tallinn (Estland) sprak hij samen met Veronique De Tier op het congres ‘Elex 2013. Electronic lexicography in the 21st century’ over *The Word Bank of the Dutch Dialects*. Ze gaven er ook een demonstratie van de digitale woordenbank. Op de beide presentaties van het Dialectwoordenboek van het Zuidwest-Meetjeslands (16 november in Aalter en 23 november in Knesselare) had Jacques het over *Dialectwoordenboeken in de dialectrenaissance*. Tijdens de Dag van de Wetenschap op 24 november in de Gentse Vooruit ten slotte, gaf Jacques een lezing onder de titel *Dialecten in Vlaanderen*.

Veronique De Tier hield verschillende lezingen over de Wase dialecten (op 31 januari 2012 in Kruikebe, op 11 februari 2012 in Stekene n.a.v. de presentatie van het Stekens dialectwoordenboek, op 3 mei 2012 in Sint-Gillis-Waas, op 7 maart 2013 in Sint-Niklaas en op 3 december 2013 in Moerbeke). Ze was ook twee maal te gast in Roeselare, nl. op 3 oktober en op 12 november 2012. Op 12 januari 2012 sprak ze in de bibliotheek van Ingelmunster over de landbouwwoordenschat in de Vlaamse dialecten voor de erfgoedcel TERF. Op 24 november 2012 gaf zij op het VLDN-Congres in Bree samen met Silvia Weusten een overzicht over de dialectologische projecten van Variaties vzw. Op 20 september 2013 sprak ze over de geschiedenis van de dialecten in Heist. Op de streektaledag verzorgde zij samen met Jos Swanenberg de inleidende lezing over digitalisering van dialectologische projecten in Noord en Zuid.

Tineke De Pauw gaf de workshop *Hoe schrijf ik het dialectwoordenboek van mijn streek?* op de vierde Vlaamse dialectendag in Aalter (17 maart 2012).

Roxane Vandenberghe gaf op 23 maart 2013 een lezing in Alveringem over *Het West-Vlaams: een en toch verscheiden*. Op 17 april 2013 gaf ze aan het Katho in Tielt voor een publiek van 200 uitgelaten leerlingen van de middelbare school een kort praatje over de regenboog van de Vlaamse dialecten, in het kader van een sociolinguïstisch dialectonderzoek van ex-collega Matthias Lefebvre.

Liesbet Triest gaf op 17 maart 2012 samen met Matthias Lefebvre de workshop *Overgangsdialecten op de kaart* op de vierde Vlaamse Dialectendag in Aalter. Op 20 januari 2013 gaf ze de lezing *Het Wetters: een introductie* voor het Davidsfonds van Wetteren in het kader van het culturele evenement *Toast literair*.

Hugo Ryckeboer sprak op 23 maart 2012 op het colloquium Praagse Perspectieven van de sectie Nederlands van de Karelsuniversiteit Praag over *Eeuwenlang taalcontact tussen Frans en Nederlands in Noord-Frankrijk*. Op 6 juli 2012 gaf hij een 11-julitoespraak in Alveringem: *Was de taal gansch het volk?*, over de Vlaamse Beweging als taalbeweging met bijzondere aandacht voor de taalontwikkeling in de grensoverschrijdende Westhoek. Op 7 juni 2013 sprak hij in Leisele (Alveringem) in het kader van de viering van "300 jaar grens" over de taalevolutie aan weerszijden van de grens in de Westhoek in de laatste 300 jaar.

Artikelen in de marge van het project

Magda Devos is vast medewerker van de rubriek Zeewoorden van *De Grote Rede*, het tijdschrift van het Vlaams Instituut voor de Zee. In 2012 schreef ze mee aan artikelen over de woorden *garnaal* en *polder* en over de toponiemen *Wellecombank* en *Schelde*. In 2013 schreef ze mee aan artikelen over het woord *sas*, de geulnaam *Westdiep* en de toponiemen in de frontstreek van de Eerste Wereldoorlog. Die artikelen zijn digitaal beschikbaar voor het publiek via de link http://www.vliz.be/NL/Infoloket/Infoloket_archief_GR. Magda schreef ook een hoofdstuk over de grammatica van de West-Vlaamse en de Zeeuwse dialecten in het handboek *Language and Space: Dutch*, dat in de herfst van 2013 bij Mouton-De Gruyter verscheen. De titel van het hoofdstuk luidt *The grammar of the southwestern dialects*.

Jacques Van Keymeulen schreef in 2012 samen met Godelieve van Bocxtaete het artikel “Beminde vader en moeder. De brieven van Jacobus Vincentius De Neve, pastoor van Westkapelle, gedeporteerd naar Cayenne in 1798” in *Biekorf* 112-3 (2012), blz. 225-245. Hij schreef ook het artikel “Nederlandse cultuur in Europees perspectief” in *Neerlandia-Nederlands van Nu* 116 (3), blz. 50-51. Samen met Annelies Verdoolaege verzorgde hij een herziene editie van de *Grammatica van het Afrikaans*: Verdoolaege, A. en J. Van Keymeulen (2013²), *Grammatica van het Afrikaans*. Gent, Academia Press. 162 blz. In 2013 publiceerde hij samen met Veronique De Tier de neerslag van hun lezing in Tallinn: “The Woordenbank van de Nederlandse Dialecten (Wordbase of the Dutch Dialects)” in: Kosem, I., J. Kallas, P. Gantar, S. Krek, M. Langemets & M. Tuulik (eds.). *Electronic lexicography in the 21st century: thinking outside the paper. Proceedings of the eLex 2013 conference. 17-19 October 2013, Tallinn. Estonia*. Ljubljana/Tallinn: Trojina, Institute for Applied Slovene Studies/Eesti Keele Instituut. p. 261-279. In het handboek *Language and Space: Dutch* schreeft hij “Geographical patterns of lexical variation in the Dutch-speaking area.”

Veronique De Tier schreef in 2013 samen met Silvia Weusen en Jacques Van Keymeulen “(Limburgse) Dialecten Digitaal. Drie digitaliseringsprojecten van Variaties vzw. Koepelorganisatie voor dialecten en oraal erfgoed in Vlaanderen.” In: *Jaarboek van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde 15*. Hasselt: Acco, blz. 25-31. Voor het tijdschrift van de Heemkundige Kring Businarias schreef ze het artikel “Een Maarkedals woordenboek online”.

Roxane Vandenberghe schreef in het juninummer (2012) van de *Dialectgazette van Bacht'n de Kuupe* een artikel over de West-Vlaamse dialectbenamingen voor enkele graanbundels: “Wie kent er nog uggen, boeweeëls en zanten?” Vanaf januari 2013 verzorgt ze in diezelfde *Dialectgazette* een vaste rubriek, waarin ze de betekenis, de etymologie en het gebruik verklaart van enkele Westhoekse woorden, zoals *manstepaarde* ‘sinterklaaskoek’, *katje duik* ‘verstoppertje’ en *sporrewaan* ‘levendig, onstuimig kind’.

Tineke De Pauw schreef samen met Erik Wille een dialectwoordenboek van het Zuidwest-Meetjeslands: De Pauw, T. en E. Wille (2013), *Dialectwoordenboek Zuidwest-Meetjesland en omstreken*. 768 blz.

Liesbet Triest en Matthias Lefebvre schreven in 2012 samen “Overgangsdialecten op de kaart” in *Biekerf* 112 (2), blz. 118-124, een samenvatting van hun workshop op de Dialectendag in Aalter.

Matthias Lefebvre schreef enkele kleine bijdragen voor het West-Vlaamse tijdschrift *Biekerf*.

Hugo Ryckeboer schreef in 2012 de bijdrage “Over leven en werk van Willem Pée 1903-1986” in: Nico Van Campenhout (red.), *Een man, zijn vrouw en hun twee zonen. Een collectieve biografie van de familie Pée*, blz. 237-260. Daarnaast verzorgde hij de rubriek *Westhoekse woorden doorgelicht* in de *Dialektgazette van Bacht'n de Kuupe*. In die rubriek verschenen de volgende bijdragen: *Over lelijke woorden en schone manieren* (januari), *Langs gebaande en ongebaande wegen 1* (april), *Langs gebaande en ongebaande wegen 2* (juli) en *Een leugen om bestwil...?* (oktober). In 2013 schreef hij “Le flamand de France”. In: Georg Kremnitz, Fanch Broudicc (e.a.), *Histoire sociale des langues de France*. Presses Universitaires de Rennes, p. 475-488. Hij schreef ook “A West Flemish dialect as a minority language in the north of France” in: *Language and Space. An International Handbook of Linguistic Variation. Volume 3: Dutch*. Edited by Frans Hinskens and Johan Taeldeman. De Gruyter, p. 782-800.

Media en andere activiteiten van de redactie

In 2012 en 2013 doken enkele leden van onze redactie geregeld op in de media of namen ze deel aan andere activiteiten in verband met dialect. Een overzicht.

Jacques Van Keymeulen was op 17 maart 2012 op Radio 2 te horen met de etymologie van de uitdrukking ‘Boontje komt om zijn loontje’. Op 23 maart gaf hij in het Radio 1-programma *Peeters en Pichal* uitleg bij het gebruik van *die* en *dat* als betrekkelijke voornaamwoorden in het West-Vlaams. In het najaar van 2012 was de petitie www.dialecterfgoed.be een aanleiding voor verschillende radio- en TV-zenders om een item aan het WVD te wijden. Zo gaf Jacques uitleg over de petitie in het programma *Hautekiet* op Radio 1, in *Middagpost* op Radio 2 en op de regionale zenders AVS en Focus TV. Ook in het Canvas-programma *Man over woord* dook Jacques op, met een item over het Aalsterse dialect. Op de Gentse studentenradio URGENT FM ten slotte gaf hij meer uitleg bij de verkiezing van het mooiste woord door Van Dale.

In 2013 was Jacques te zien en te horen in een item over het WVD in *Terzake* (Canvas) van 7 januari. Hij gaf ook een optreden als gastjurylid voor dialect in *Het Perfecte Koppel* (één) op 15 februari, en op 8 augustus kwam hij aan bod op Radio 2 in een item over het Gents.

Ook de geschreven pers besteedde aandacht aan het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten: Jacques werd geïnterviewd door De Morgen (12.01.2013), Het Laatste Nieuws (31.12.2012), De Standaard (31.12.2012) en Flanders Today (30.01.2013). Op 6 augustus 2013 verscheen in De Standaard het artikel “Praten we over honderd jaar nog Gents?”

Magda Devos nam in de lente van 2012 deel aan de organisatie van het evenement *Wuk zeg je?* van Radio 2 en de Krant van West-Vlaanderen. Ze zetelde in de jury die uit de inzendingen van luisteraars en lezers een selectie van populaire dialectwoorden opstelde, waaruit dan het favoriete West-Vlaamse woord - *zurkeltrutte* - werd verkozen.

Overzicht afleveringen WVD

Inleiding met klankpatroon van de Vlaamse Dialecten (138 blz.) 11 euro

Deel I : Landbouwoordenschat

- Akkerland en weiland (240 blz.) 16 euro
- Behuizing (227 blz.) 16 euro
- Het erf (204 blz.) 16 euro
- Ploegen (174 blz.) 16 euro
- Rund 1 (256 blz.) 21 euro
- Spitten, eggen, rollen (132 blz.) 16 euro
- Bemesting (110 blz.) 16 euro
- Waterhuishouding (260 blz.) 16 euro
- Rund 2 (435 blz.) 30 euro
- Paard 1 (426 blz.) 30 euro
- Kleinvee (481 blz.) 32 euro
- Pluimvee (191 blz.) 20 euro

Alles van deel I samen : **200 euro**

Deel II : Niet-agrarische vaktalen

- De mandenmaker (99 blz.) 8 euro
- De strodekker (40 blz.) 4 euro
- Handspinner en touwslager (59 blz.) 5 euro
- De kuiper en de hoepelmaker (135 blz.) 12 euro
- De molenaar (476 blz.) 40 euro
- De timmerman en de meubelmaker 1 (376 blz.) 30 euro

Deze 6 afleveringen van deel II samen : **90 euro**

- De zeevisser (815 blz.) 37,18 euro

(te bestellen bij het WVD, Blandijnberg 2, 9000 Gent, 09/264 40 79 of het Nationaal Visserijmuseum van Oostduinkerke, www.visserijmuseum.be, 058/51 24 68)

Deel III : Algemene woordenschat

- Vogels (277 blz.) 20 euro
- Land- en Waterfauna (313 blz.) 22 euro
- Flora (672 blz.) 40 euro
- Karakter (544 blz.) 35 euro
- Verstand en Gevoel (232 blz.) 20 euro
- School en Kinderspelen (665 blz.) 40 euro
- Het menselijk lichaam 35 euro

Alles van deel III samen : **145 euro**

Alles van deel I, II en III samen (behalve De zeevisser): **400 euro**

Bij een aantal afleveringen hoort ook een Wetenschappelijk Apparaat, dat afzonderlijk gepubliceerd wordt. Medewerkers krijgen korting. De afleveringen van het WVD worden vanaf 2009 verdeeld door Academia Press Gent, www.story.be, www.academiapress.be, info@academiapress.be of tel. 09/225 57 57.

WVD-website:

www.wvd.ugent.be

e-mail:

wvd@ugent.be

Projectleiding:

Magda.Devos@UGent.be

Jacques.VanKeymeulen@UGent.be

Redactie:

Tineke.DePauw@UGent.be

Veronique.DeTier@UGent.be

Melissa.Farasyn@UGent.be

Hugo.Ryckeboer@pandora.be

Liesbet.Triest@UGent.be

Roxane.Vandenberghe@UGent.be